

Pse na vrvice, kakce pa v dolino

Tudi v gorah počistimo za svojimi psi

Slovenci smo glede na statistične podatke brez dvoma veliki ljubitelji psov, saj se po številu psov na gospodinjstvo uvrščamo v sam evropski vrh – nekaj več kot dvema milijonoma prebivalcev naše države dela družbo skoraj četrta milijona pasjih družabnikov. Psi so vse manj hišni čuvaji in vse bolj naši spremljevalci na vseh poteh. Nekaterim delajo družbo med opravki v mestu ali obedovanjem v restavraciji, drugim v službi, tretji jih vzamejo s seboj na jadrnanje, kolesarjenje, potovanje z avtomodom ...

Ker se v glavnem izogibam močno obljudenim planinskim potem, še zlasti v času glavne sezone, ne morem postreči z opažanjem iz prve roke, toda stavila bi, da je tudi v gorah mogoče srečati več človekovih najboljših prijateljev kot nekoč.

O tem, kako zahajati v gore s psom, da bo to zanj in za nas prijetna izkušnja, smo v *Planinskem vestniku* že pisali.¹ Tokrat bomo na prisotnost psov v gorah pokukali z mikrobiološkega zornega kota in spregovorili o njihovem vplivu na zdravje živali, na katere lahko naletimo v gorskem svetu. Pse namreč običajno dojemamo zgolj kot fizično grožnjo divjadi, saj se zaradi plenilskega nagona ali pa zgolj iz igrivosti pogosto zapodijo za njo. Redno vznemirjanje divjadi, četudi le z laježem, lahko povzroči, da se divjad umakne v mirnejše okolje, ki pa morda ne daje tako dobrih pogojev za preživetje.

V Triglavskem narodnem parku je obiskovanje gora v družbi psov dovoljeno, če so na vrvici. Verjamem, da imamo na to, koliko časa bo še tako, nekaj vpliva tudi obiskovalci. Ozaveščenost lastnikov psov pri tem ni zanemarljiva.

Prepričana sem, da le malokdo pomisli na to, da lahko psi ogrožajo divjad tudi zaradi možnega prenosa povzročiteljev kužnih bolezni. Nalezljive bolezni so sicer eden od naravnih dejavnikov, ki skrbijo za ravnovesje v populaciji živali, toda določeni mikrobi lahko resno vplivajo na populacijsko dinamiko, če se razbohotijo takrat, ko je populacija določene živalske vrste v upadanju. Vpliv povzročiteljev bolezni lahko še posebej pride do izraza v povezavi z drugimi okoljskimi dejavniki, kot so krčenje življenjskega prostora, podnebne spremembe, pretirano izkoriščanje naravnih dobrin,

pojav tujerodnih vrst in onesnaževanje. Nekateri povzročitelji nalezljivih bolezni pri divjih živalih so vezani na točno določeno živalsko vrsto, toda več kot 80 odstotkov povzročiteljev bolezni, ki prizadenejo domače živali, lahko povzročata boleznitudi pri divjih živalih. Zadrževanje domačih in divjih živali na istem prostoru torej poveča možnost vnosa in prenosa bolezni v naravnem okolju, še zlasti, če gre za povzročitelje, ki imajo več različnih gostiteljev.

Čeprav vloga psov pri prenosu za divjad nevarnih bolezni še ni podrobno raziskana, pa je pomembno, da se zavedamo, da prisotnost našega ljubljencega v gorah lahko ogrozi zdravje divjih živali, kar je še zlasti pomembno v zaščitenih okoljih, kjer prebivajo ogrožene vrste divjadi. Doslej je bilo na to temo v svetovnem merilu opravljenih nekaj raziskav v nekaterih narodnih parkih po svetu. Pred kratkim pa so v reviji *European Journal of Wildlife Research* objavili rezultate raziskave, v kateri so preučevali prisotnost nekaterih virusov, bakterij in zajedavcev pri psih in divjadi v narodnem parku Gran Paradiso v italijanskih Alpah. Avtorji raziskave poročajo, da so psi na območju parka potencialni izločevalci nekaterih mikrobov, med katerimi velja omeniti zajedavca vrste *Neospora caninum*. Njegov končni gostitelj so številni divji mesojedi po vsem svetu. Okužba se pri mesojedih odraža v prizadetosti različnih organskih sistemov, v prvi vrsti živčevja, lahko pa tudi pljuč, srca, kože in reproduktivnih organov. Najpomembnejši vmesni gostitelj zajedavca je govedo, sicer pa so v tej vlogi tudi drugi rastlinojedi ter številni mesojedi sesalci. Neosporoza, ki je bila ugotovljena tudi v Sloveniji, je eden najpogostejših vzrokov za abortuse pri prežvekovalcih in v govedoreji in reji drobnice povzročata veliko gospodarsko škodo zaradi mrtvorojenih, oslavljenih in prizadetih telet, zmanjšane količine mleka, izločanja živali iz reje in nižje vrednosti črede zaradi okužbe.

¹ *Planinski vestnik*, št. 1, 2021

Zajedavec se prenaša na dva načina, horizontalno in vertikalno. Pri horizontalnem načinu prenosa se govedo okuži z zauživanjem krme, ki je kontaminirana z jajčeci zajedavca. Okuženi psi namreč z iztrebki izločijo jajčeca, ki v naravi lahko preživijo še dolgo, potem ko blato psa razpade. Zajedavec se naseli v tkiva goveda, krog pa je sklenjen, ko pes poje surovo meso, posteljico ali abortiran plod okuženega goveda. Vertikalni način prenosa pomeni, da se okužba prenaša z okužene krave na plod, kar lahko vodi v smrt ploda ali pa do prirojeno okuženih telet, ki ostanejo okužena vse življenje. Ženske živali torej prenašajo okužbo na svoje potomce in tako se zajedavec širi med živalmi v čredi. Zdravila ali cepiva za neosporozo za zdaj še ni na voljo.

Raziskovalci bodo torej imeli za osvetlitev vloge psov pri prenosu povzročiteljev nalezljivih bolezni na divjad še precej dela, toda – ali ni bolje preprečiti kot zvoniti po toči? Narodni parki na območju Alp imajo različno politiko glede obiska s psi; nekateri dovoljujejo vstop s psom, vendar mora biti ta na vrhovi, v druge vstop s psom ni dovoljen, z izjemo delovnih psov (pastirski, policijski, reševalni, vodniki slepih). V Triglavskem narodnem parku je obiskovanje gora v družbi psov dovoljeno, če so na vrhovi. Verjamem, da imamo na to, koliko

časa bo še tako, nekaj vpliva tudi obiskovalci. Oza-veščenost lastnikov psov pri tem ni zanemarljiva. Bi glede na predstavljena mikrobiološka dejstva veljalo razmisliti o tem, da bi kulturo pobiranja pasjih iztrebkov iz dolin prenesli tudi v višine? Zavedam se, da s tem tvegam, da mi bo očitana večja papeškost, kot jo premore papež sam, pa vendar ... Z mislijo na tiste planšarje, ki še vztrajajo na planinah, lahko za psi počistimo vsaj na planinskih pašnikih in tako prispevamo k ohranjanju zdravja domačih živali, ki se pasejo tam. In če nam je mar za naš skupni dom, verjamem, da nam ne bo težko pobrati (ali pa vsaj zakopati) pasjih kakcev tudi drugod v gorah. Naj duh pobude Eno zdravje zaveje tudi med vršaci!² ●

*Je samo vprašanje časa, kdaj bomo prenesli kulturo pobiranja pasjih kakcev iz doline v višine?
Karikatura
Lorella Fermo*

² Inicijativa Eno zdravje temelji na spoznanju, da se zdravje ljudi, živali in okolja tesno prepleta. Izraz je bil prvič uporabljen ob pojavu akutne respiratorne bolezni sars in ptičje gripe pred dvema desetletjema. Zavedanje soodvisnosti zdravja ljudi in živali ter grožnje, ki jo bolezni pomenijo za prehransko varnost in gospodarstvo, je pripeljalo do spoznanja, da je h globalnemu preprečevanju, nadzoru in omejevanju bolezni pametno pristopiti s sodelovanjem med različnimi profili strokovnjakov s področja javnega zdravja in zdravja domačih živali, kot enakovredno pomemben dejavnik pa je bilo prepoznano tudi preučevanje zdravja divjih živali.